

Історія Альманзора

Вільгельм Гауф

О пане! Ті, що говорили переді мною, розповіли дивовижні історії, що їх вони почули в чужих краях. На свій сором, мушу зізнатися, що не можу розповісти нічого гідного вашої уваги. Але якщо вам не здасться нудним, я розкажу про неймовірну долю одного мого друга.

На тому кораблі алжирських піратів, звідки визволила мене ваша щедрість, був хлопець мого віку, як мені здавалося, народжений не для невольничого лахміття, що його він носив.

Решта нещасних на нашому кораблі були або людьми грубими, водити компанію з якими мені не хотілося, або чужоземцями, мови яких я не розумів; тому, коли випадала вільна хвилинка, я залюбки проводив її з тим хлопцем. Звали його Альманзор, і, судячи з вимови, походив він із Єгипту. Ми тішилися розмовами, і ось одного разу спало нам на думку виповісти один одному свою долю, і історія мого товариша, на жаль, виявилася набагато цікавішою за мою.

Батько Альманзора був значною особою і жив у Єгипті, в місті, яке він мені не назвав. Своє дитинство Альманзор провів у гаразді й радості, оточений увагою і всією земною розкішшю. Але розбещеним він не став і рано виховав свій розум. Батько його, людина мудра, наставляв його в чесноті, а вчителем його був знаменитий учений, який викладав йому все, що необхідно знати хлопцю. Альманзорові йшов десятий рік, коли з-за моря прийшли франки і напали на його народ.

Хлопчиків батько, певно, чимось не вгодив їм, адже одного разу, коли він збирався на вранішню молитву, прийшли франки і спочатку зажадали в нього як запоруку його відданості франкському народу дружину, а коли він не захотів відпустити її, силою відвели до себе в табір його сина.

Під час розповіді молодого невольника шейх прикрив обличчя, а залюбки пробіг гомін невдоволення. "Як сміє, — вигукували шейхові друзі, — як сміє цей молодик говорити так необдуманно і своїми розповідями не лікувати, а роз'яструвати рану Алі Бану, як сміє він не поменшувати, а побільшувати його скорботу?". Наглядач теж розгнівався на зухвалого хлопця і наказав йому замовкнути. Однак молодий невольник із подивом запитав шейха: невже він міг викликати його невдоволення своєю розповіддю?

При цих словах шейх випростався й мовив:

— Заспокойтеся, друзі, як може цей юнак знати про мою гірку долю, адже під цим дахом він провів тільки три дні! Хіба за умови тих злочинів, що їх вчинили франки, хіба та сама доля, як моя, не могла спіткати й іншого, хіба сам Альманзор не міг бути... але розповідай далі, милий хлопче!

Молодий невольник поклонився й правив далі:

— Отже, юного Альманзора відвели в табір до франків. Загалом, жилося йому там незле, один із воєначальників покликав хлопця до себе в намет і тішився його

відповідями, які йому перекладав тлумач; він подбав, щоб Альманзоріві не бракувало одягу й їжі, але туга за батьком з матір'ю сушила хлопця. Багато днів він лив сльози, проте це не розчулило франків. Потім франки зняли табір, і бідолаха гадав, що тепер йому дозволять повернутися додому, та де там: війська пересувалися, воювали з мамелюками, а Альманзора тягали всюди за собою. Коли ж він благав полководців і воєначальників, аби ті відпустили його додому, вони не погоджувалися й натякали, що його взято як заставу вірності його батька. І так він багато днів провів з ними у виправі.

Та раптом військами прокотилося хвилювання, що не вислизнуло від хлопчика; всі торочили про згортання, про повернення додому, про посадку на кораблі, і Альманзор не тямився від радості, адже тепер, коли франки верталися до себе на батьківщину, нарешті відпустять і його. Військо валкою потяглося до морського берега, за якийсь час забовваніли й човни, що стояли на якорі.

Вояки заходилися ладуватися на кораблі, але надворі поночіло, а сісти встигла тільки невелика частина війська. Як не боровся Альманзор із дрімотою, — він-бо щохвилини чекав, що його відпустять додому, — проте врешті-решт хлопця взяв глибокий сон (він гадав потім, що франки підсипали йому в воду якесь снодійне). Коли він прокинувся, незнайому комірчину виповнювало яскраве сонце. Альманзор підхопився зі свого ліжка, проте не встиг ступити на підлогу, як заточився і впав, підлога гойдалася в нього під ногами, навкруги все крутилося й ходило ходором.

Він підвівся і, тримаючись за стіни, вийшов назовні.

Навколо стояло дивне ревіння й свист; такого він ніколи не бачив і не чув, отож не знав, сон це чи дійсність. Нарешті дістався він до вузьких сходів; насилу-силу піднявся нагору, і... — о, жах! — з усіх боків обступило його небо й море: він був на кораблі. За мить бідолаха дав волю сльозам, хотів додому, збирався кинутися в море й уплав дістатися до батьківщини. Франки, однак, стримали його, а один із полководців покликав хлопця до себе, обіцяв, якщо він слухатиметься, незабаром повернути його на батьківщину, і пояснив, що відправити його додому було неможливо, а якби його залишили одного на березі, він помер би з голоду.

Однак франки не дотримали свого слова; корабель плив багато днів і нарешті пристав до берега, — але не Єгипту, а Франкістану! Відколи хлопець перебував у таборі й долав довгий шлях, він навчився розуміти й трішки розмовляти мовою франків, і це стало йому в пригоді в країні, де ніхто не знав його мови.

Багато днів вели Альманзора в глиб країни, і дорогою всюди збігався народ, щоб подивитися на хлопця, бо супутники його говорили, начебто той бранець — син правителя Єгипту, який послав його до Франкістану здобувати освіту.

Вояки говорили це, щоб запевнити народ, ніби вони перемогли Єгипет і уклали із цією країною міцний мир. Після багатоденного шляху по країні франків дійшли вони до великого міста — мети їхньої мандрівки. Там його передали лікареві, який узяв його до себе в будинок і навчив усіх звичаїв Франкістану.

Насамперед одягнули Альманзора у франкське вбрання, вузьке, тісне й далекі не таке гарне, як єгипетське. Потім заборонили кланятися, схрестивши руки; тепер, щоб

виявити комусь свою повагу, йому доводилось однією рукою знімати з голови широченного чорного фетрового капелюха, що його там носять усі чоловіки, тож і йому надягли на голову; другу руку потрібно було відводити вбік і шаркати правою ніжкою. Заборонили йому також сидіти, підібгавши ноги за добрим східним звичаєм, — тепер йому доводилося сидіти на високих стільцях, звівши ноги на підлогу. Їжа так само завдавала йому неабиякого клопоту, тепер, перш ніж піднести шматок до рота, треба було проштрикнути його залізною виделкою.

Лікар мав лиху вдачу і мучив хлопчика. Так, якщо тому помилково траплялося сказати гостеві "Салем алейкюм!" — він частував його палицею, бо треба було казати: "Votre serviteur[22]".

Йому було заборонено думати, говорити, писати рідною мовою, — мабуть, він міг нею тільки мріяти; можливо, він геть забув би рідну мову, якби в тому місті не жив один чоловік, який підставив йому плече.

То був хитромудрий старий, який знав чимало східних мов — арабську, перську, коптську, навіть китайську, — всі потрошку; в тому краї його мали за диво вченості й за навчання цих мов платили йому великі гроші. Старий запрошував до себе Альманзора по кілька разів на тиждень, пригощав його рідкісними плодами й іншими ласощами, і юнакові здавалося, начебто він удома. Старий був дуже дивною людиною. Він замовив Альманзору одяг, який носять у Єгипті знатні особи. Це вбрання дідунь зберігав в особливому помешканні. Коли до нього навідувався Альманзор, господар посилав його зі слугою до того помешкання, і там юнак переодягався за звичаєм своєї батьківщини. Тоді вони вирушали в "Малу Аравію", — так називалась одна світлиця в будинку вченого.

Помешкання було заставлене майстерно вирощеними деревами — пальмами, бамбуками, молодими кедрами — і квітами, які ростуть тільки в країнах Сходу. Підлогу вистеляли перські килими, під стінами лежали подушки, а франкських стільців і столів не було геть. На одній із подушок сидів старий мудрець; вигляд у нього був зовсім не той, що зазвичай: замість тюрбана голова була обмотана тонкою турецькою шаллю; сива прив'язна борода спускалася до пояса й нічим не відрізнялася від справжньої поважної бороди будь-якої значної особи. Одягнений він був у мантию, перероблену з парчевого ранкового халата, у широченні шаровари й жовті туфлі, і хоча назагал він вирізнявся миролюбною вдачею, у ці дні чіпляв турецьку шаблю, а за пояс затикав ятаган, прикрашений штучними самоцвітами. Він кутив люльку в два лікті завдовжки, а коло нього метушилися слуги, також одягнені в перські свити, і в багатьох із них обличчя й руки були вимазані чорною фарбою.

Спершу все це здавалося юному Альманзору дуже дивним, але потім хлопець зрозумів, що ті години, які він проводив у старого, пішли йому на користь. Якщо в лікаря він не смів і слова сказати по-єгипетськи, то тут розмовляти франкською мовою було невільно. Входячи, Альманзор вітався, а старий перс відповідав з великою врочистістю; потім він робив знак юнакові, щоб той сів поруч, і починав говорити перською, арабською, коптською та іншими мовами впереміш, — це він називав ученою

східною бесідою. Поряд стояв слуга з великою книгою, або, якщо хочете, раб, як він звався в ці дні; книга ж ця була словником: щойно старому бракувало слів, як він робив знак рабові, гортав книгу, швидко знаходив потрібне слово і небагом правив балачку далі.

Тим часом раби приносили в турецьких посудинах шербет і ласощі; і щоб догодити старому, Альманзорів досить було сказати, ніби все в нього на східний лад. Альманзор чудово читав перською, а в очах старого це викликало велику повагу. У нього була сила-силенна перських рукописів; він наказував юнакові читати їх уголос, сам уважно повторював за ним кожне слово і в такий спосіб переймав правильну вимову.

Для бідолашного Альманзора ці дні були святами. Старий мудрець не відпускав його без подарунка, часто доволі цінного: він дарував юнакові гроші, тканини або інші потрібні речі, у яких відмовляв йому лікар.

Так прожив Альманзор кілька років у столиці Франкістану, але туга його за батьківщиною не зникла. Коли ж йому виповнилося п'ятнадцять років, трапилася подія, що змінила його долю.

Річ у тім, що франки обрали свого головного полководця — того, який у Єгипті полюбляв побазікати з Альманзором, — своїм королем і володарем. По торжествах і пишних святах у столиці Альманзор, щоправда, зрозумів, що відбувається, але він і думати не міг, що король і є той самий чоловік, якого він бачив у Єгипті, адже той полководець був іще дуже молодий. Одного разу Альманзор ішов мостом, перекинутим через широку ріку, яка протікає по тому місту; тут він і побачив чоловіка в простому солдатському одязі, який сперся ліктями на бильця мосту й дивився на воду. Риси обличчя здалися йому знайомими, і хлопець згадав, що раніше вже бачив його. Тож він швидко перебрав усе в пам'яті, і коли постукав у двері до єгипетської комори, його осяяло, і він згадав, що людина ця — той франкський полководець, який частенько розмовляв з ним у таборі й завжди піклувався про нього. Він не пам'ятав точно, як звати, отож тепер, зібравшись із духом, підійшов і окликнув його так, як прозвали його солдати; схрестивши на грудях руки за звичаєм своєї країни, Альманзор мовив:

— Салем алейкюм, Petit Caporal[23]!

Той з подивом озирнувся, скинув на юнака уважним оком, подумав хвилинку, а потім сказав:

— Господи, та невже! Це ти, Альманзоре? Як поживає твій батько? Що робиться в Єгипті? Що привело тебе до нас?

Тут Альманзор не витримав, гірко заридав і сказав:

— То ти, Petit Caporal, не знаєш, що вчинили зі мною ці шибеники, твої співвітчизники? Ти не знаєш, що я вже багато років не бачив землі моїх батьків?

— Не можу повірити, — сказав той, і чоло його насупилося, — не можу повірити, що вони потягли тебе за собою.

— Гай-гай, так воно й було, — кинув Альманзор, — того дня, коли ваші солдати посідали на кораблі, я востаннє бачив свою вітчизну.

Вони забрали мене із собою, і один воєначальник, якого зворушили мої злигодні,

платить за моє утримання лютому лікареві, що б'є мене й морить голодом. Слухай-но, Petit Caporal, — правив він щиро, — як добре, що я зустрів тебе, ти мені допоможеш.

Той, до кого хлопець звернувся з такими словами, посміхнувся й запитав, чим він може йому допомогти.

— Бачиш-но, — відказав Альманзор, — мені соромно щось просити в тебе; щоправда, ти завжди був добрий до мене, але я знаю, ти теж бідний, і коли був полководцем, одягався завжди гірше за інших; судячи з твого сюртука й капелюха, справи твої і зараз не йдуть у лад. Але франки нещодавно вибрали собі султана, і ти, певно, знаєш когось із його наближених, можливо, агу його яничарів, або його рейс-ефенді[24], або його капудан-пашу?[25] Еге ж?

— Припустимо, — відказав чоловік, — то й що?

— Ти міг би закинути за мене добре слівце, Petit Caporal, хай вони попросять франкського султана, щоб той відпустив мене на волю, — тоді мені хіба що потрібно буде трохи грошей на дорогу назад. Та обіцяй мені ні словом не прохопитися про це ні лікареві, ні арабському вченому.

— А що це за арабський учений? — запитав той.

— Е-е, це химерний чоловік, але про нього я розповім тобі іншим разом. Якщо вони щось пронюхають, мені не вибратися з Франкістану. Отож, чи згоден ти закинути за мене слівце азі? Кажі відверто!

— Ходімо із мною, — сказав той, — можливо, я зможу вже зараз тобі прислужитися.

— Просто зараз? — злякано вигукнув юнак. — Зараз ніяк, коли ж ні, то лікар поб'є мене, я поспішаю додому.

— А що в тебе тут у кошику? — запитав той, не відпускаючи його.

Альманзор зашарівся і спершу відмовлявся показувати, нарешті, він сказав:

— Бачиш-но, Petit Caporal, мені доводиться виконувати ту саму роботу, що й останньому рабові мого батька. Лікар — страшенний жмикрут і щодня ганяє мене на овочевий і рибний ринок, до якого від нашого будинку добра година пішки, і, щоб вигадати кілька мідяків, мені доводиться все купувати в брудних крамарок, бо там усе трохи дешевше, ніж у нашому кварталі. От бачиш, через поганенького оселедця, через жменю салату, через шматочок масла мені доводиться щодня дві години збиватися з ніг. Ет, знав би про це мій батько!

Чоловік, з яким розмовляв Альманзор, узяв близько до серця його гірку долю й сказав:

— Ходімо зі мною, і будь певен, лікар не посміє тебе скривдити, навіть якщо залишиться сьогодні без оселедця й салату. Не бери в голову, ходімо!

З цими словами він узяв Альманзора за руку й повів за собою, і стільки впевненості було в його словах і рухах, що Альманзор, хоча в нього й щеміло серце при думці про лікаря, пішов-таки з тим чоловіком.

Так, із кошиком на руці крокував він пліч-о-пліч із вояком різними вулицями і чудувався тому, що стрічні знімали капелюха, зупинялися й дивилися їм услід. Він сказав своєму супутнику, що його бентежить, проте той усміхнувся і промовчав.

Врешті-решт добулися вони до чудового палацу, куди й прямував чоловік.

— І ти тут мешкаєш, Petit Caporal? — спитав Альманзор.

— Оце моє помешкання, — відказав той, — а тебе я відведу до своєї дружини.

— Ну, живеш ти заможнo! — правив далі Альманзор. — Певно, султан надав тобі вільні палати?

— Твоя правда, це помешкання я одержав від імператора, — відказав його супутник і повів хлопця до палацу.

Там вони піднялися широкими сходами, і чоловік наказав Альманзору кинути кошика в ошатній залі, а потім увійшов з ним у чудові палати, де на дивані сиділа жінка. Чоловік заговорив до неї чужою мовою, і обоє сміялися від душі, а потім жінка мовою франків узялася розпитувати Альманзора про Єгипет. Зрештою Petit Caporal сказав юнакові:

— Знаєш, буде краще, коли я зараз-таки сам поведу тебе до імператора й закину йому за тебе слівце.

У Альманзора аж мороз пішов поза шкірою, проте він подумав про свою гірку долю і про батьківщину.

— Аллах, — звернувся він до обох, — Аллах дарує нещасному мужність у хвилину гострої потреби, він не залишить і мене, бідолашного. Так, я вчиню, як ти радиш: я піду до нього. Та скажи, Caporal, що мені робити — впасти ниць, вдарити чолом об землю?

Вони знову розреготалися й почали запевняти, що цього робити не варто.

— А вигляд у нього страшний і величний, — розпитував він, — борода довга? Очі метають блискавки? Скажи, який він?

Супутник його знову розреготався, а за хвилю сказав:

— Краще я нічого про нього не казатиму, Альманзоре, — сам здогадайся, який він. Скажу тобі тільки одну прикмету: коли імператор у залі, всі поштиво знімають капелюха; а коли хто не зніме капелюха, то це і є імператор.

З цими словами він узяв його за руку й повів до імператорської зали. Що ближче вони підходили, то сильніше тіпалося в Альманзора серце, а коли наблизилися до дверей, у нього затремтіли коліна. Слуга розчинив двері; там стояли півколом чоловік тридцять — усі при зірках, у чудовому вбранні, гаптованому золотом, як зазвичай ходять у країні франків найзначніші королівські аги й ори. І Альманзор подумав, що його супутник, одягнений так скромно, певно, найнижчий з усіх. Гості познімали капелюхи, і тоді Альманзор вирішив роззирнутися довкола, у кого ж на голові лишився капелюх. Шукав він, шукав, аж глядь — його супутник у капелюху!..

Юнак був уражений і спантеличений. Він довго дивився на нього, а потім сказав, теж знявши капелюх:

— Салем алейкюм, Petit Caporal! Наскільки мені відомо, султан франків не я, тож, мені не личить покривати голову; а от ти, Petit Caporal, у капелюсі, то чи ти часом не імператор?

— Ти вгадав, — відказав той, — але, крім того, я твій друг. Припиши свої злигодні не мені, а лихому збігу обставин, і будь певен, що першим же кораблем ти попливеш до

себе на батьківщину. Тепер іди до моєї дружини, розкажи їй про арабського вченого й усе, що ти знаєш. Салат і оселедець я відішлю лікарю, ти ж надалі до від'їзду залишайся в мене в палаці.

Так говорив чоловік, який був імператором; цієї миті Альманзор упав ниць перед ним, поцілував руку правителя й попросив прощення за те, що не впізнав його відразу, адже в його очах він зовсім не нагадував імператора.

— Твоя правда, — відповів той, сміючись, — коли ти сидиш на імператорському престолі лише кілька днів, то на лобі в тебе цього не написано. — Так сказав він і зробив йому знак вийти.

З того дня Альманзор зажив у щасті й достатку.

В арабського наставника, про якого він розповів імператорові, він побував ще кілька разів, лікаря ж більше не бачив. За кілька тижнів імператор покликав його до себе й оголосив, що корабель, на якому він хоче відправити його до Єгипту, ось-ось зніметься з якоря. Альманзор не тямився від радості. Він збирався кілька днів, а тоді, з почуттям вдячності в душі, щедро обдарований імператором, вирушив до моря й поплив геть.

А проте, Аллах волів випробовувати Альманзора і далі, знегодами загартовуючи його мужність, і він не дав йому побачити берега його батьківщини. Англійці, інший франкський народ, вели в ту пору морську війну з імператором. Вони відбирали в нього всі захоплені кораблі; і трапилося, що на шостий день шляху корабель, на якому плив Альманзор, оточили й обстріляли англійські судна. Екіпажеві довелося скласти зброю, а тоді пересісти на суденце, яке поплило слідом за іншими. Але на морі так само неспокійно, як у пустелі, де на каравани зненацька нападають розбійники, убивають і грабують.

Туніські пірати напали на їхнє суденце, яке під час бурі відбилося від великих кораблів, захопили його, а весь екіпаж відвезли в Алжир і продали в рабство.

Щоправда, Альманзор, правовірний мусульманин, потрапив не в таку тяжку неволю, як християни, а проте, остання надія побачити батьківщину й батька розвіялася. Так прожив він п'ять років в одного багатія, де працював у саду й поливав квіти. Але той багатій помер, не залишивши прямих нащадків; добро його розікрали, невільників поділили, і Альманзор опинився в руках работоргівця. Той саме спорядив корабель, щоб перепродати своїх невільників в інших краях дорожче. Мені випало на долю теж стати невільником цього работоргівця й потрапити на той-таки корабель, на якому плив і Альманзор. Там ми запізнались, і там він розказав мені про свою незвичайну долю. Та щойно ми пристали до суші, я знову переконався, що шляхи Аллаха невідомі, — ми висадилися на його рідному березі, і нас виставили на продаж на невільницькому ринку в його рідному місті, і, — о, пане! — скажу тобі коротко: його купив рідний батько!

Шейх Алі Бану глибоко замислився над цією повістю. Вона мимоволі захопила його, груди його здіймались, очі блищали, і часто він був готовий перервати молодого невільника; але кінець розповіді, здавалося, не задовольнив його.

— Кажеш, зараз йому було б близько двадцяти одного року? — заходився розпитувати шейх.

— Ми з ним приблизно одного віку, о, пане, двадцять один-двадцять два роки.

— А яке місто називав він своєю батьківщиною, про це ти нічого не сказав.

— Якщо не помиляюся, — відповів той, — це Апександрія!

— Апександрія! — вигукнув шейх. — Це мій син; де він? Ти не казав, що він звався Кайрамом? Які в нього очі — темні? А волосся — чорне?

— Авжеж, і в хвилини щирості він називав себе Кайрамом, а не Альманзором.

— Але, закликаю тебе Аллахом, скажи мені, батько купив його в тебе на очах, ти кажеш, ніби він сказав, що це його батько? Виходить, це не мій син! Невільник на те:

— Він сказав мені: "Благословенний Аллах після таких довгих знегод; це — ринковий майдан мого рідного міста". А трохи згодом із-за рогу з'явився вельможа, — тоді він вигукнув: "О, наші очі воістину дорогоцінний дар небес! Мені довелося ще раз побачити свого шановного батька!" Чоловік той підійшов до нас, огледів усіх і купив урешті-решт того, з ким усе це трапилося; тоді він закликав Аллаха, палко подякував йому і шепнув мені: "От я знову вертаюся в оселю щастя: мене купив мій рідний батько".

— Значить, це не мій син, не мій Кайрам! — мовив шейх, впадаючи в тугу.

Тоді юнак не міг довше стримувати своє хвилювання, сльози радості бризнули в нього з очей, він упав ниць перед шейхом і вигукнув:

— Хай там як, а це ваш син — Кайрам Альманзор, адже це ви самі купили його.

"Аллах, Аллах! Чудо, велике чудо!" — вигукували навколо й усі намагалися протиснутися ближче. А шейх, онімівши, дивився на хлопця, що підняв до нього своє вродливе обличчя.

— Мустафа, друже мій, — нарешті звернувся шейх до старого дервіша, — очі мені затуляє завіса сліз, і я не можу роздивитися, чи позначилися на нього на обличчі риси його матері, у яку мій Кайрам удався лицем, підійди і вдивися в нього.

Старий підійшов, довго дивився на нього, нарешті поклав руку на чоло юнакові й мовив:

— Кайраме, як говорить вислів, що того сумного дня ти забрав із собою у табір франків?

— Дорогий учителю, — відповів юнак, торкаючись губами його руки, — він каже: "Хто любить Аллаха і чистий душею, той не сам і в пустелі знегод, адже з ним двоє супутників, вони підтримають і втішать його".

Тоді старий із вдячністю звів очі до неба, підвів юнака, пригорнув його до грудей і передав шейхові зі словами:

— Візьми його! Як вірно те, що ти тужив за ним десять років, так вірно й те, що це твій син Кайрам.

Шейх не тямився від радості й щастя. Він не міг надивитися на віднайденого сина, з рис якого виразно проступав образ колишнього Кайрама. І всі присутні тішилися разом з ним, адже вони любили шейха, і кожному здавалося, начебто в цей день йому самому

доля подарувала сина.

Палати знову повнилися піснями й радістю, як у дні щастя.

Юнакові довелося повторити свою розповідь, тепер уже докладніше, і всі вихваляли арабського вченого, і імператора, і тих, хто виявляв співчуття до Кайрама. Гості розійшлися тільки пізно вночі, і шейх щедро обдарував усіх своїх друзів, щоб вони зберегли пам'ять про цей день радості.

Чотирьох же юнаків він представив своєму синові й запросив їх відвідати його, і було вирішено, що Кайрам читатиме з переписувачем, пускатиметься в недалекі мандрівки з художником, розважатиметься танцем і співом у компанії купця, а четвертий хлопець відповідатиме за учти при дворі шейха. Їх щедро обдарував шейх, і, радісні, залишили вони його будинок.

— Кому нам дякувати, — міркували вони, — кому, як не дідусеві? Хто міг би це подумати, коли ми стояли тут у будинку і пліткували про шейха?

— Але ж ми могли легко пропустити повз вуха слова старого, — мовив інший, — або, чого доброго, взяти його на глузи. Він був у жалюгідному лахмітті, і хто міг подумати, що це мудрець Мустафа?

— Як дивно! — сказав переписувач. — От на цьому самому місці ми голосно висловили свої бажання. Один мріяв про мандрівки, другий — про співи й танці, третій — про веселі учти в колі друзів, а я — про читання й казки, і от всі наші мрії здійснилися. Адже я можу читати всі книги шейха і брати будь-які на власний смак.

— А я можу прикрашати його стіл, розпоряджатися всіма розвагами й сам брати в них участь, — мовив другий.

— А я? Щойно закортить мені послухати співи і гру на лютні або подивитися на танець, я можу піти до нього й попросити відпустити зі мною його рабів.

— А я до цього дня був бідний, — вигукнув художник, — не міг і кроку ступити з міста, тепер же я можу вирушити в далеку путь!

— Тож бо і воно, — підхопили всі гуртом, — добре, що ми пішли за дідусем, — хто знає, що інакше сталося б з нами?

Так сказали вони і, втішені й веселі, розійшлися по домівках.